

Βρυξέλλες, 29.1.2014
COM(2014) 33 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Αντιμετώπιση των συνεπειών της στέρησης του δικαιώματος ψήφου των πολιτών της
Ένωσης που ασκούν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η δυνατότητα των πολιτών να εκφράζουν την πολιτική τους βούληση ασκώντας το δικαίωμα ψήφου τους, ένα από τα θεμελιώδη πολιτικά δικαιώματα της ιθαγένειας, αποτελεί μέρος της βασικής υφής της δημοκρατίας. Η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζεται στην αξία του σεβασμού της δημοκρατίας¹. Κάθε πολίτης της ΕΕ έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στον δημοκρατικό βίο της Ένωσης². Η Επιτροπή θεωρεί ότι η ενθάρρυνση της συμμετοχής των πολιτών της ΕΕ στον δημοκρατικό βίο της Ένωσης έχει πρωταρχική σπουδαιότητα³. Τα πολιτικά δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ είχαν περίοπτη θέση κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Έτους των Πολιτών 2013 που ήταν αφιερωμένο στην προώθηση του διαλόγου και την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα δικαιώματα και τις ευθύνες που απορρέουν από την ιθαγένεια της ΕΕ.

Όπως προσδιορίζεται στην έκθεση 2010 για την ιθαγένεια της ΕΕ⁴, ένα από τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι πολίτες της ΕΕ από ορισμένα κράτη μέλη στο ρόλο του παράγοντα της πολιτικής ζωής, έγκειται στο ότι χάνουν το δικαίωμα ψήφου («στέρξη του δικαιώματος ψήφου») στις εθνικές εκλογές της χώρας καταγωγής τους, μόλις κατοικήσουν στο εξωτερικό για δεδομένη χρονική περίοδο, μεταξύ άλλων και όταν διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος. Οι πολίτες αυτοί δεν είναι συνεπώς σε θέση να συμμετέχουν στις εθνικές εκλογές, είτε στο κράτος μέλος της καταγωγής, είτε στο κράτος μέλος της διαμονής τους.

Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2 της ΣΕΕ, η Ένωση πρέπει να σέβεται την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών της, που είναι συμφύης με τη θεμελιώδη πολιτική και συνταγματική τους δομή. Σε κάθε κράτος μέλος το οποίο αποδεικνύει ταυτόχρονα την προσήλωσή του στην αξία του σεβασμού της δημοκρατίας, η οποία αποτελεί κοινό αγαθό για όλα τα κράτη μέλη, επαφίεται επομένως να αποφασίζει αποκλειστικά για τη σύνθεση του εκλογικού σώματος κατά τις εθνικές του εκλογές.

Θα πρέπει ωστόσο να λαμβάνεται υπόψη ότι οι εθνικές πολιτικές που οδηγούν σε στέρξη του δικαιώματος ψήφου των πολιτών μπορεί να θεωρηθεί ότι περιορίζουν την απόλαυση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ιθαγένεια της ΕΕ, όπως το δικαίωμα να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα εντός της ΕΕ, το οποίο αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα κάθε πολίτη της ΕΕ. Αυτό εναντιώνεται στον ιδρυτικό προαπαιτούμενο όρο για την ιθαγένεια της ΕΕ, ότι δηλαδή είναι πρόσθετη στην εθνική ιθαγένεια και ότι έχει έτσι σχεδιαστεί, ώστε να παρέχει πρόσθετα δικαιώματα στους πολίτες της ΕΕ, ενώ, στην προκειμένη περίπτωση, η άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια του δικαιώματος πολιτικής συμμετοχής.

Οι εν λόγω πολιτικές δεν εναρμονίζονται περαιτέρω με την τρέχουσα παγκόσμια τάση να επιτρέπεται στους πολίτες που δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι να ψηφίζουν⁵. Οι πολίτες της ΕΕ που διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος ενδέχεται επιπλέον να διατηρούν διά βίου και στενούς δεσμούς με τη χώρα καταγωγής τους και να εξακολουθούν να επηρεάζονται άμεσα από πράξεις που θεσπίζονται από τον εκεί νομοθέτη (π.χ. πληρωμή φόρων, συνταξιοδοτικά

¹ Άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ).

² Άρθρο 10 παράγραφος 3 της ΣΕΕ.

³ Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Προετοιμασία των ευρωπαϊκών εκλογών του 2014: περαιτέρω ενίσχυση του δημοκρατικού και αποτελεσματικού τρόπου διεξαγωγής τους», της 12ης Μαρτίου 2013 (COM(2013) 126 τελικό) και σύσταση για την «ενίσχυση του δημοκρατικού και αποτελεσματικού τρόπου διεξαγωγής των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο» της 12ης Μαρτίου 2013 (C (2013) 1303).

⁴ COM(2010) 603.

⁵ Απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 7 Μαΐου 2013 στην υπόθεση *Shindler κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, σκέψεις 110 και 115.

δικαιώματα). Ιδίως η εκτεταμένη πρόσβαση σε τηλεοπτικές εκπομπές πέρα από τα σύνορα⁶ και η διαθεσιμότητα των διαδικτυακών και άλλων τεχνολογιών που βασίζονται στο Διαδίκτυο και μορφές κινητής επικοινωνίας, στις οποίες συγκαταλέγονται και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, διευκολύνει πολύ περισσότερο παρά ποτέ άλλοτε το εγχείρημα να παραμένει κανείς συνδεδεμένος με τις πολιτικές διεργασίες στη χώρα του από το εξωτερικό και να συμμετέχει στις εκεί κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις.

Όπως προκύπτει από τις επαναλαμβανόμενες αναφορές, από τις ερωτήσεις μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και από την αλληλογραφία με το ευρύτερο κοινό, οι πολίτες της ΕΕ διακατέχονται από ανησυχία όσον αφορά εκείνο το σημείο που αντιλαμβάνονται ότι συνιστά χάσμα στα πολιτικά τους δικαιώματα. Οι Ευρωπαίοι πιστεύουν σε γενικές γραμμές ότι οι πολίτες της ΕΕ δεν πρέπει να χάνουν το δικαίωμα ψήφου στις εθνικές εκλογές στη χώρα της ιθαγένειάς τους, μόνο επειδή έχουν μετακινηθεί σε άλλη χώρα της ΕΕ⁷.

Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή ανακοίνωσε - στην έκθεση 2010 για την ιθαγένεια της ΕΕ - ότι θα δρομολογήσει τον διάλογο για τον εντοπισμό των πολιτικών επιλογών, έτσι ώστε να αποτραπεί το ενδεχόμενο να στερηθούν οι πολίτες της ΕΕ τα πολιτικά τους δικαιώματα συνεπεία της άσκησης του δικαιώματός τους ελεύθερης κυκλοφορίας (δράση αριθ. 20).

Το έμπρακτο μέτρο παρακολούθησης που έλαβε η Επιτροπή, ήταν να απευθύνει επιστολές σε ορισμένα κράτη μέλη, εξηγώντας τις απόψεις της όσον αφορά τις αρνητικές επιπτώσεις για τα δικαιώματα στην ΕΕ που απορρέουν από τη στέρηση του δικαιώματος ψήφου, και καλώντας τα να διαβιβάσουν τη συμβολή τους σχετικά με τον κοινό προβληματισμό για το θέμα αυτό. Στις απαντήσεις δόθηκαν διευκρινίσεις για τις ισχύουσες νομοθετικές ρυθμίσεις και πολιτικές, καθώς και για τον διάλογο που διεξάγεται σε εθνικό επίπεδο.

Στις 19 Φεβρουαρίου 2013, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Επιτροπή πραγματοποίησαν κοινή ακρόαση για την ιθαγένεια της ΕΕ. Όσοι πήραν μέρος, μεταξύ αυτών και θιγόμενοι πολίτες της ΕΕ, εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών, μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και εμπειρογνώμονες, τόνισαν την ανάγκη επαναξιολόγησης των υφιστάμενων πολιτικών που οδηγούν σε στέρηση του δικαιώματος ψήφου των πολιτών - και της αιτιολογικής βάσης στην οποία αυτές στηρίζονται - υπό το πρίσμα των τρεχουσών εξελίξεων στην πορεία για την εδραίωση της καθολικότερης δημοκρατικής συμμετοχής στο πλαίσιο της ΕΕ.

Στην έκθεση 2013 για την ιθαγένεια της ΕΕ με τον τίτλο «*Πολίτες της ΕΕ: Τα δικαιώματά σας, το μέλλον σας*»⁸ η Επιτροπή είχε υπογραμμίσει ότι η πλήρης συμμετοχή των πολιτών της ΕΕ στον δημοκρατικό βίο της ΕΕ σε όλα τα επίπεδα αποτελεί την πεμπτούσια της ιθαγένειας της Ένωσης. Η Επιτροπή ανακοίνωσε συνεπώς ότι θα προτείνει εποικοδομητικούς τρόπους για να παρέχεται στους πολίτες της ΕΕ που ζουν σε άλλο κράτος μέλος η δυνατότητα να συμμετέχουν πλήρως στον δημοκρατικό βίο της ΕΕ, διατηρώντας το δικαίωμά τους να ψηφίζουν κατά τις εθνικές εκλογές που διεξάγονται στη χώρα καταγωγής τους (δράση 12).

⁶ Διευκολύνεται από την οδηγία 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2010, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων).

⁷ Σχεδόν τα δύο τρίτα (65 %) των Ευρωπαίων θεωρούν αδικαιολόγητο το γεγονός ότι οι πολίτες της ΕΕ που διαμένουν σε άλλη χώρα της ΕΕ, διαφορετική από τη χώρα καταγωγής τους, χάνουν τα δικαιώματα ψήφου τους στις εθνικές εκλογές. Έρευνα του Ευρωβαρόμετρου αριθ. 364 του 2012 για τα «εκλογικά δικαιώματα», http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_364_en.pdf. Αυτή η άποψη εκφράστηκε από εξίσου υψηλό ποσοστό των ερωτηθέντων (62%) κατά την ηλεκτρονική δημόσια διαβούλευση σχετικά με την ιθαγένεια της ΕΕ: Δημόσια Διαβούλευση του 2012 με τον τίτλο «Πολίτες της ΕΕ: Τα δικαιώματά σας, το μέλλον σας», http://ec.europa.eu/justice/citizen/files/report_eucitizenship_consultation_en.pdf.

⁸ COM(2013) 269.

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί υλοποίηση της προαναφερόμενης δέσμευσης. Αντλεί συμπεράσματα από την έκβαση του συνεχιζόμενου διαλόγου σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο, με τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, των πανεπιστημιακών κύκλων και των ίδιων των πολιτών της ΕΕ. Στόχος της είναι να προτείνει εποικοδομητικούς τρόπους για να ενισχυθεί το δικαίωμα των πολιτών της ΕΕ να συμμετέχουν στον δημοκρατικό βίο της Ένωσης, αλλά και το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας, με περιορισμό των συνεπειών των εθνικών πολιτικών στέρησης του δικαιώματος ψήφου, των μέτρων και των διοικητικών πρακτικών που απομένει να διερευνηθούν σε συνεργασία με τα κράτη μέλη. Η παρούσα ανακοίνωση συνοδεύεται από σύσταση με την οποία προτείνονται καθολικές και αναλογικές λύσεις για την εκπλήρωση αυτού του σκοπού.

2. ΕΠΕΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει κανόνες βάσει των οποίων στερούν τους πολίτες από τα δικαιώματα ψήφου λόγω καταδίκης για σοβαρά ποινικά αδικήματα ή λόγω απώλειας της ικανότητας δικαίου σε συνδυασμό με προβλήματα ψυχικής υγείας και διανοητικές αναπηρίες.

Με βάση τις πληροφορίες που διαθέτει η Επιτροπή, τα νομικά καθεστώτα που ισχύουν επί του παρόντος σε πέντε κράτη μέλη μπορεί να οδηγήσουν σε κατάσταση όπου το δικαίωμα ψήφου των πολιτών της Ένωσης που διαμένουν σε άλλα κράτη μέλη θα μπορούσε να χάνεται μόνο εξαιτίας του ότι οι πολίτες αυτοί είχαν διαμείνει στο εξωτερικό επί συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.⁹ Τα κύρια χαρακτηριστικά των καθεστώτων αυτών μπορεί να συνοψισθούν ως εξής:

Στη Δανία, οι Δανοί πολίτες οι οποίοι εγκαταλείπουν τη χώρα επιτρέπεται να παραμείνουν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους, εάν φροντίσουν να καταγραφεί η πρόθεσή τους να επιστρέψουν μέσα σε μια διετία¹⁰ - πρόκειται για κανόνα που αντανακλά την απαίτηση που κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα ότι η μόνιμη διαμονή συνιστά προαπαιτούμενο όρο για την ψηφοφορία στις εθνικές εκλογές¹¹. Ορισμένοι ψηφοφόροι¹² λογίζεται ότι έχουν τη μόνιμη κατοικία τους στη Δανία, ανεξάρτητα από το εάν ζουν στο εξωτερικό.

Παρομοίως, οι Ιρλανδοί πολίτες οι οποίοι εγκαταλείπουν την Ιρλανδία επιτρέπεται να παραμείνουν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους μόνο εάν φροντίσουν να καταγραφεί η πρόθεσή τους να επιστρέψουν εντός 18 μηνών¹³. Παρ' όλα αυτά, στο πλαίσιο του σχεδίου συνταγματικών μεταρρυθμίσεων της, η Συντακτική Συνέλευση της Ιρλανδίας εξέτασε το 2013 το ζήτημα της κατάργησης του εν λόγω περιορισμού και πρότεινε, στην έκθεσή της που υπέβαλε στην ιρλανδική κυβέρνηση στις 25 Νοεμβρίου 2013¹⁴, να χορηγηθεί στους ιρλανδούς πολίτες το δικαίωμα ψήφου στις ιρλανδικές πρεσβείες κατά τις προεδρικές εκλογές, χωρίς αυτόν τον περιορισμό. Η ιρλανδική κυβέρνηση αναμένεται να εκδώσει την απάντησή της σχετικά με την έκθεση τον Μάρτιο του 2014.

Οι Κύπριοι πολίτες χάνουν το δικαίωμά τους να ψηφίζουν στις εθνικές εκλογές, εάν δεν κατοικούσαν στην Κύπρο κατά τη διάρκεια του αμέσως προηγούμενου εξαμήνου πριν από τις

⁹ Η Κύπρος, η Δανία, η Ιρλανδία, η Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο.

¹⁰ Άρθρο 2 παράγραφος 3 του κεφαλαίου I, Μέρος I, του νόμου περί βουλευτικών εκλογών αριθ. 271 της 13ης Μαΐου 1987, όπως τροποποιήθηκε τελευταία το 2009.

¹¹ Άρθρο 29 του μέρους IV του συνταγματικού νόμου της 5ης Ιουνίου 1953.

¹² Κυρίως διπλωμάτες, υπάλληλοι δημόσιων οργανισμών ή ιδιωτικών επιχειρήσεων, ή διεθνών οργανώσεων ή δανικών οργανισμών αρωγής ή παροχής βοήθειας, σπουδαστές που φοιτούν στο εξωτερικό ή άτομα που ζουν στο εξωτερικό για λόγους υγείας.

¹³ Άρθρο 11 παράγραφος 3 στοιχείο α) του Μέρους II του εκλογικού νόμου αριθ. 23 του 1992.

¹⁴ Η πέμπτη έκθεση που υποβλήθηκε στο Oireachtas (Κοινοβούλιο) είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση <https://www.constitution.ie/Default.aspx>

συγκεκριμένες εκλογές, εκτός εάν κατοικούν στο εξωτερικό επειδή σπουδάζουν ή εργάζονται προσωρινά εκεί ή για λόγους υγείας¹⁵.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Μάλτας, οι πολίτες της Μάλτας χάνουν το δικαίωμα ψήφου τους αν δεν έχουν κατοικήσει εκεί για χρονικό διάστημα τουλάχιστον έξι μηνών εντός του αμέσως προηγούμενου δεκαοκτάμηνου πριν από την εγγραφή τους για να ψηφίσουν κατά τις εθνικές εκλογές¹⁶.

Οι Βρετανοί πολίτες χάνουν το δικαίωμα ψήφου στις κοινοβουλευτικές εκλογές του Ηνωμένου Βασιλείου, εάν δεν ήταν εγγεγραμμένοι για να ψηφίσουν σε κάποια διεύθυνση του Ηνωμένου Βασιλείου οποιαδήποτε στιγμή κατά τη διάρκεια της προηγούμενης 15ετίας¹⁷. Τα τελευταία χρόνια, οι διαδοχικές κυβερνήσεις και οι Βουλές έκριναν ότι ο περιορισμός αυτός είναι αναγκαίος και δικαιολογημένος, κατ' αρχήν. Ο περιορισμός αυτός αμφισβητήθηκε ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο, συμπαρατασσόμενο με την προηγούμενη νομολογία, δεν θεώρησε ότι αντιβαίνει στο άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου¹⁸. Ο συμβιβάσιμος χαρακτήρας του κανόνα αυτού με το δίκαιο της ΕΕ δεν έχει ακόμη διαπιστωθεί από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁹.

Ορισμένα κράτη μέλη επιβάλλουν ορισμένες άλλες προϋποθέσεις για τη διατήρηση του δικαιώματος ψήφου στις εθνικές εκλογές.

Οι Γερμανοί πολίτες που διαμένουν στο εξωτερικό έχουν δικαίωμα ψήφου στις εθνικές εκλογές, εφόσον πληρούν μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις: είτε: i) ότι είχαν διαμείνει στη Γερμανία για αδιάλειπτη χρονική περίοδο τουλάχιστον τριών μηνών μετά τη συμπλήρωση της ηλικίας των 14 ετών και ότι η περίοδος αυτή δεν χρονολογείται πέραν της 25ετίας· ή ii) ότι έχουν εξοικειωθεί, προσωπικά και άμεσα, με την πολιτική κατάσταση στη Γερμανία και επηρεάζονται από αυτήν²⁰.

Το αυστριακό δίκαιο²¹ απαιτεί από τους πολίτες να υποβάλουν αίτηση, πριν από την αναχώρηση από τη χώρα, για να παραμείνουν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους και να ανανεώνουν την αίτησή τους αυτή κάθε δεκαετία - ανανέωση που μπορεί να γίνεται με ηλεκτρονικά μέσα. Οι αρχές είναι υποχρεωμένες να

¹⁵ Το άρθρο 5 του νόμου 72/1979 και το άρθρο 11 του νόμου 40/1980, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την πράξη 4 (i)/2003).

¹⁶ Άρθρο 57 του Συντάγματος, όπως τροποποιήθηκε από τον νόμο LVIII.1974.23.

¹⁷ Τμήμα 1 παράγραφος 3 στοιχείο γ) του νόμου περί της Λαϊκής Αντιπροσωπείας του 1985, όπως τροποποιήθηκε από τον νόμο για τα Πολιτικά Κόμματα και τα Δημοψηφίσματα του 2000.

¹⁸ Υπόθεση *Shindler*, ό.π.

¹⁹ Ο κανόνας αυτός έχει αμφισβητηθεί από τους πολίτες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, πάντως χωρίς επιτυχία. Έως σήμερα, ωστόσο, δεν έχει υποβληθεί κανένα προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

²⁰ Άρθρο 1 του 21ου νόμου, της 27ης Απριλίου 2013, περί τροποποίησης του νόμου για τις ομοσπονδιακές εκλογές, Επίσημη Εφημερίδα της Ομοσπονδιακής Νομοθεσίας I σ. 962. Ο νόμος αυτός εγκρίθηκε μετά την απόφαση που εξέδωσε το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο το οποίο, κατά την αξιολόγηση της εθνικής νομοθεσίας που ίσχυε παλαιότερα, είχε αποφανθεί ότι το μοναδικό κριτήριο της προγενέστερης διαμονής, οποιαδήποτε στιγμή, επί χρονικό διάστημα τριών μηνών στη Γερμανία, το οποίο καθοριζόταν για τους πολίτες που δεν ήταν μόνιμοι κάτοικοι ως προϋπόθεση για να διατηρήσουν το δικαίωμα ψήφου ήταν, καθαυτό, ακατάλληλο, για να στοιχειοθετηθεί ότι οι ενδιαφερόμενοι ήταν εξοικειωμένοι με την εθνική πολιτική κατάσταση και ότι επηρεάζονταν από αυτήν. Αντ' αυτού, το Δικαστήριο είχε ιδίως δώσει έμφαση στο θέμα του εάν τα πρόσωπα είναι εξοικειωμένα με το πολιτικό σύστημα όχι μόνο από πληροφορίες που αντλούν από τα σύγχρονα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αλλά και από πρώτο χέρι, για παράδειγμα με τη συμμετοχή τους σε συλλόγους ή κόμματα, και του κατά πόσο το κράτος μπορεί να τους επιβάλει καθήκοντα. Απόφαση της 4ης Ιουλίου 2012 (2 BVC 1/11 και 2 BvC 2/11), αιτιολογικές σκέψεις 44, 45, 47, 50, 52, 56.

²¹ Άρθρα 2 παράγραφος 3 και 2α παράγραφος 1 του νόμου για τους εκλογικούς καταλόγους του 1973.

επισημαίνουν στους πολίτες που ζουν στο εξωτερικό την διαγραφή τους από τους εκλογικούς καταλόγους και να φροντίζουν για τη δημοσιοποίηση του δικαιώματος των υπηκόων που ζουν στο εξωτερικό να εγγράφονται στους εκλογικούς καταλόγους.

3. Η ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Τα κράτη έχουν το κυρίαρχο δικαίωμα να καθορίζουν, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα από τα οποία δεσμεύονται, τις προϋποθέσεις για την άσκηση από τους υπηκόους τους του δικαιώματος ψήφου στις εθνικές εκλογές, συμπεριλαμβανομένων των προϋποθέσεων που απαιτούν τη διαμονή στη χώρα. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει αξιολογήσει τις εν λόγω προϋποθέσεις διαμονής, υπό το πρίσμα του άρθρου 3 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου²² και έχει αποδεχθεί, σε όλες τις περιπτώσεις που έχει εξετάσει έως τώρα, ότι, δεν συνιστούν, κατ' αρχήν, αυθαίρετο περιορισμό του δικαιώματος του εκλέγειν²³. Το Δικαστήριο έχει περιγράψει τους παράγοντες που ενδέχεται να δικαιολογούν τις προϋποθέσεις αυτές.²⁴

- παραδοχή ότι οι υπήκοοι που δεν κατοικούν εντός του κράτους δεν επηρεάζονται τόσο άμεσα ή διαρκώς από τα καθημερινά προβλήματα της χώρας και έχουν πιο περιορισμένη γνώση τους·
- ότι δεν είναι εφικτό για τους υποψηφίους να εκθέτουν τα προβλήματα στους πολίτες στο εξωτερικό και ότι οι τελευταίοι δεν έχουν επιρροή στην επιλογή των υποψηφίων ή στη διαμόρφωση των εκλογικών προγραμμάτων τους·
- στενή σχέση μεταξύ του δικαιώματος να ψηφίζουν στις βουλευτικές εκλογές και του ότι θίγονται άμεσα από τις πράξεις των πολιτικών οργάνων που εκλέγονται με τον τρόπο αυτό· και
- θεμιτή ανησυχία να περιοριστεί η επιρροή, στις εκλογές, των πολιτών που ζουν στο εξωτερικό σε θέματα τα οποία, μολονότι έχουν θεμελιώδη σημασία, επηρεάζουν κυρίως τα άτομα που ζουν στη χώρα.

Οι δικαιολογίες αυτές θα πρέπει ωστόσο να σταθμίζονται έναντι των αρχών που διέπουν την πολιτική συμμετοχή. Όπως τονίζεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, «το δικαίωμα ψήφου δεν αποτελεί προνόμιο. Στον εικοστό πρώτο αιώνα, το τεκμήριο σε ένα δημοκρατικό κράτος πρέπει να είναι υπέρ της ένταξης [...] Κάθε γενική, αυτόματη και άνευ διακρίσεων παρέκκλιση από την αρχή της καθολικής ψηφοφορίας συνεπάγεται τον κίνδυνο υπονόμησης του δημοκρατικού κύρους του νομοθετικού σώματος, το οποίο εκλέγεται με τον τρόπο αυτό και των νόμων που αυτό θεσπίζει.»²⁵

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη Δημοκρατία δια του Δικαίου (Επιτροπή της Βενετίας), όπου ορίζεται προθεσμία για τη διατήρηση του δικαιώματος ψήφου μετά από τη μετανάστευση του υπηκόου, είναι μάλλον προτιμότερη η «επανεξέταση» της κατάστασης κατά τη λήξη της προθεσμίας, από την αυτόματη απώλεια του δικαιώματος ψήφου. Τα κράτη θα μπορούσαν να επιβάλλουν ορισμένους τυπικούς περιορισμούς στα δικαιώματα ψήφου των πολιτών που διαμένουν στο εξωτερικό, όπως η απαίτηση της εγγραφής στους εκλογικούς

²² Το άρθρο 3 του πρωτοκόλλου αριθ. 1 παραχωρεί το δικαίωμα των ελεύθερων εκλογών, επιβάλλοντας στα συμβαλλόμενα μέρη την υποχρέωση να «μεριμνήσουν για τη διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών σε εύλογα χρονικά διαστήματα με μυστική ψηφοφορία, υπό συνθήκες που θα εξασφαλίζουν την ελεύθερη έκφραση της γνώμης των πολιτών στο θέμα της επιλογής του νομοθετικού σώματος».

²³ Εντελώς πρόσφατα στην απόφαση που εκδόθηκε στην υπόθεση *Shindler*, ό.π.

²⁴ Βλ. ιδίως την απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 1999, στην υπόθεση *Hilbe κατά Liechtenstein* και στην υπόθεση *Shindler*, για την οποία έγινε λόγος προηγουμένως, σκέψη 105

²⁵ Υπόθεση *Shindler*, για την οποία έγινε λόγος προηγουμένως, σκέψη 103.

καταλόγους, η οποία παραμένει συνήθως έγκυρη μόνο για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Η πρακτική αυτή επιτρέπει τον αποκλεισμό προσώπων χωρίς δεσμούς με τη χώρα καταγωγής, με παράλληλο σεβασμό της αρχής της αναλογικότητας²⁶.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υπογράμμισε εξάλλου την ύπαρξη της τρέχουσας τάσης να επιτρέπεται στους πολίτες που δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι να ψηφίζουν. Κατά την επανεξέταση των νομοθεσιών των κρατών που είναι μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, το Δικαστήριο έκρινε ότι «η εμφάνιση των νέων τεχνολογιών και οι φθηνότερες μεταφορές επέτρεψαν στους μετανάστες να διατηρήσουν σε εντονότερο βαθμό την επαφή τους με το κράτος της ιθαγένειάς τους, σε σύγκριση με τις δυνατότητες που υπήρχαν για τους περισσότερους μετανάστες σαράντα, αλλά έστω και τριάντα χρόνια νωρίτερα. Αυτό εξώθησε ορισμένα κράτη [...] να τροποποιήσουν τη νομοθεσία τους, προκειμένου να δώσουν για πρώτη φορά τη δυνατότητα στους μη μόνιμους κατοίκους να ψηφίζουν στις εθνικές εκλογές.» Το Δικαστήριο κατέληξε ως εκ τούτου στο συμπέρασμα ότι διαγράφεται σαφής τάση υπέρ της παροχής της δυνατότητας ψήφου στους μη μόνιμους κατοίκους, έστω και εάν δεν υπάρχει ακόμα καμία κοινή ευρωπαϊκή προσέγγιση²⁷.

4. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΕ

Όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όταν ένα θέμα εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών - όπως ο ορισμός της σύνθεσης του εκλογικού σώματος για τις εθνικές εκλογές - τα κράτη μέλη οφείλουν οπωσδήποτε να ασκούν την αρμοδιότητα αυτή σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ και ιδίως σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης που αφορούν το δικαίωμα κάθε πολίτη της ΕΕ να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, και οφείλουν, κατά συνέπεια, να απέχουν από κάθε εμφανή ή συγκεκαλυμμένη δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγενείας²⁸.

Υπό το πνεύμα αυτό, το Δικαστήριο έχει για παράδειγμα αναγνωρίσει, σε σχέση με τις ευρωπαϊκές εκλογές, ότι το κριτήριο το σχετικό με την κατοικία δεν είναι κατ' αρχήν απρόσφορο για τον καθορισμό των ατόμων που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, αποσαφηνίζοντας ταυτόχρονα ότι το εν λόγω κριτήριο δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε παραβίαση των γενικών αρχών του δικαίου της ΕΕ, και ιδίως της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων²⁹.

Οι εθνικές νομοθεσίες σχετικά με τη σύνθεση του εκλογικού σώματος κατά τις εθνικές εκλογές είναι ανόμοιες. Δεδομένου ότι, επί του παρόντος, κανένα κράτος μέλος δεν εφαρμόζει γενική πολιτική χορήγησης δικαιώματος ψήφου στις εθνικές εκλογές στους υπηκόους άλλων κρατών μελών που κατοικούν στο έδαφός του³⁰, οι πολίτες της ΕΕ από τους οποίους στερούνται τα πολιτικά δικαιώματα παραμένουν συνήθως χωρίς δικαίωμα ψήφου στις εθνικές εκλογές σε οποιοδήποτε κράτος μέλος. Ωστόσο, δεδομένου ότι η Ένωση δεν έχει ακόμη κάνει χρήση της δυνατότητας που της παρέχει το άρθρο 25 της ΣΛΕΕ για να συμπληρώσει τον κατάλογο των δικαιωμάτων που απολαμβάνουν οι πολίτες της Ένωσης, το δίκαιο της ΕΕ δεν μπορεί να εγγυηθεί σε έναν πολίτη της ΕΕ ότι η μεταφορά της κατοικίας

²⁶ Έκθεση σχετικά με την ψηφοφορία εκτός της χώρας της 24ης Ιουνίου 2011(CDL-AD (2011) 022) , σκέψεις 72 και 76.

²⁷ Υπόθεση Shindler, για την οποία έγινε λόγος προηγουμένως, σκέψεις 110, 115.

²⁸ Υπόθεση C-403/03, *Schempp*, σκέψη 19.

²⁹ Υπόθεση C-300/04, *Eman και Sevinger*, σκέψεις 55 και 61.

³⁰ Οι μόνες εξαιρέσεις είναι η δυνατότητα για τους Ιρλανδούς υπηκόους και για υπηκόους της Κύπρου και της Μάλτας (οι οποίοι λογίζεται ότι έχουν τα «Προσόντα των Πολιτών της Κοινοπολιτείας» [Qualifying Commonwealth citizens]) να ψηφίζουν στις εθνικές βουλευτικές εκλογές στο Ηνωμένο Βασίλειο και η δυνατότητα για τους υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου να ψηφίζουν στις εθνικές βουλευτικές εκλογές στην Ιρλανδία.

του/της σε άλλο κράτος μέλος θα είναι τελείως ουδέτερη όσον αφορά την άσκηση του δικαιώματός του/της να ψηφίζει στις εθνικές εκλογές.³¹

Η κατάσταση αυτή μπορεί, ωστόσο, να έχει ως αποτέλεσμα να παρακωλύεται η πλήρης απόλαυση των δικαιωμάτων και των ευεργετικών πλεονεκτημάτων που τους προσφέρει η ιθαγένεια της ΕΕ στην καθημερινή τους ζωή.

Κατ' αρχάς, η παρούσα κατάσταση ενδέχεται να εκληφθεί ως καταστρατήγηση της ιδρυτικής προϋπόθεσης για την ιθαγένεια της ΕΕ.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 της ΣΛΕΕ, η ιδιότητα της ιθαγένειας της Ένωσης είναι *πρόσθετη* και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια. Τα βασικά δικαιώματα τα οποία συνδέονται με την ιθαγένεια της ΕΕ προβλέπεται ότι εκχωρούνται στους πολίτες της ΕΕ *επιπλέον* εκείνων που απορρέουν από την εθνική ιθαγένεια. Δεν πρέπει να αναμένεται ότι η άσκηση των δικαιωμάτων που συνδέονται με την ιθαγένεια της Ένωσης συνεπάγεται την απώλεια του δικαιώματος ψήφου στις εθνικές εκλογές, η οποία συνδέεται συνήθως με την εθνική ιθαγένεια.

Δεύτερον, οι εθνικές πολιτικές στέρησης του δικαιώματος ψήφου μπορεί να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο οι πολίτες της ΕΕ ασκούν το δικαίωμά τους να κυκλοφορούν ελεύθερα και να διαμένουν στο έδαφος των κρατών μελών.

Για παράδειγμα, οι εν λόγω πολίτες θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο να μην δηλώσουν την μετακίνησή τους στις διοικητικές αρχές, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι δεν θα χάσουν τα πολιτικά τους δικαιώματα στη χώρα καταγωγής τους.

Τρίτον, οι πολιτικές στέρησης του δικαιώματος ψήφου συνεπάγονται τη δημιουργία χάσματος στα πολιτικά δικαιώματα των θιγόμενων πολιτών της ΕΕ, το οποίο δεν συμβιβάζεται με τις προσπάθειες για την προώθηση της συμμετοχής των πολιτών στη δημοκρατική ζωή της Ένωσης.

Μολονότι οι πολίτες της ΕΕ από τους οποίους έχει στερηθεί το δικαίωμα ψήφου διατηρούν το δικαίωμα να εκλέγουν τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, δεν έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στις εθνικές διαδικασίες που οδηγούν στη σύνθεση των εθνικών κυβερνήσεων, τα μέλη των οποίων συγκροτούν το Συμβούλιο, τον άλλο συννομοθέτη της ΕΕ, πρακτική η οποία δεν συνάδει με τις σημερινές προσπάθειες για την ενίσχυση των προϋποθέσεων για τη συμμετοχή των πολιτών στον εθνικό και ευρωπαϊκό δημόσιο χώρο δραστηριότητας.

Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή προτείνει ορισμένες εναλλακτικές λύσεις, οι οποίες θα συμβάλουν στη μείωση του κινδύνου στέρησης του δικαιώματος ψήφου των πολιτών της ΕΕ που απλά εκμεταλλεύονται το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας.

Οι εναλλακτικές αυτές επιλογές δεν προδικάζουν το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η Επιτροπή ως θεματοφύλακας των Συνθηκών και ισχύουν με την επιφύλαξη των κανόνων της Συνθήκης σχετικά με το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της ΕΕ, όπως ερμηνεύονται από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

³¹ Σύμφωνα με το άρθρο 25 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομοφώνως, σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία, και μετά την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μπορεί να θεσπίζει διατάξεις για τη συμπλήρωση των δικαιωμάτων που έχουν οι πολίτες της Ένωσης δυνάμει του άρθρου 20 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ. Οι διατάξεις αυτές τίθενται σε ισχύ μετά την έγκριση τους από τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς κανόνες τους.

5. ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΗΣ ΣΤΕΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΨΗΦΟΥ

5.1. Ακατάλληλες επιλογές από τη σκοπιά της ΕΕ

Μία από τις εναλλακτικές λύσεις που προτάθηκαν τα τελευταία χρόνια για την αντιμετώπιση της απώλειας των πολιτικών δικαιωμάτων στη χώρα προέλευσης είναι η πολιτογράφηση στη χώρα κατοικίας, η οποία συνεπάγεται την απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων σε εκείνη τη χώρα. Ωστόσο, η προώθηση της πολιτογράφησης στη χώρα υποδοχής ως μέσου για την ενίσχυση των πολιτικών δικαιωμάτων θα εναντιωνόταν στο ρόλο της ιθαγένειας της ΕΕ, ως πρωταρχικού μηχανισμού για την προώθηση του σεβασμού της εθνικής ταυτότητας και πολυμορφίας και την κατοχύρωση της ίσης μεταχείρισης ανεξάρτητα από την ιθαγένεια. Η επιλογή αυτή παραβλέπει επιπλέον τον πολύπλοκο χαρακτήρα της ενδοενωσιακής κινητικότητας. Οι μεμονωμένοι ιδιώτες ενδέχεται να διαμένουν σε διάφορες χώρες για μικρότερα ή μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα - και να επιστρέφουν μάλιστα τελικά στην χώρα της καταγωγής τους. Δεν μπορεί να υπάρξει η προσδοκία ότι θα αποκτήσουν πολλαπλές ή διαδοχικές ιθαγένειες μόνο για να διατηρήσουν τα πολιτικά δικαιώματα.

Μια άλλη επιλογή, που προωθείται κυρίως από τους πανεπιστημιακούς κύκλους³², θα ήταν η δημιουργία διαρθρωμένου διαλόγου ή η εφαρμογή ανοικτών μεθοδολογιών συντονισμού, προκειμένου να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν την αμοιβαία αναγνώριση των δικαιωμάτων ψήφου σε διμερή ή πολυμερή βάση - για τους υπηκόους τους που ζουν σε άλλα κράτη μέλη (ιδίως για τους στενούς γείτονες ή για εκείνους με τους οποίους διατηρούν έντονους δεσμούς). Εντούτοις, μια τέτοια προσέγγιση θα κατέληγε σε κατακερματισμό και σε ασύμμετρα δικαιώματα ψήφου για τους πολίτες της ΕΕ σε όλη την ΕΕ³³.

5.2. Οι ενδεδειγμένες λύσεις στο πλαίσιο της ΕΕ

5.2.1. Βραχυπρόθεσμες αναλογικές λύσεις

Οι κανόνες που εφαρμόζονται επί του παρόντος σε ορισμένα κράτη μέλη βασίζονται στην παραδοχή ότι η διαμονή στο εξωτερικό επί ορισμένο χρονικό διάστημα ισοδυναμεί με απώλεια της σύνδεσης με τις πολιτικές διεργασίες στη χώρα καταγωγής. Η παραδοχή αυτή δεν ευσταθεί, ωστόσο, σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση. Κατά συνέπεια, θα ήταν μάλλον σκόπιμο να δίνεται στους πολίτες, οι οποίοι κινδυνεύουν να βρεθούν αντιμέτωποι με στέρηση των δικαιωμάτων ψήφου τους, η δυνατότητα να αποδείξουν το συνεχιζόμενο ενδιαφέρον τους για τις πολιτικές διεργασίες στο κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοοι.

Για τους πολίτες της ΕΕ υπάρχουν σήμερα δυνατότητες να παραμείνουν συνδεδεμένοι με την πολιτική ζωή στη χώρα καταγωγής τους, ενώ οι σημερινές τάσεις προσανατολίζονται προς την κατεύθυνση περισσότερο ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στα θέματα της πολιτικής συμμετοχής. Παράλληλα με την πρωταρχική σημασία που έχει το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της ΕΕ, αυτό θα σήμαινε ότι πρέπει, βραχυπρόθεσμα, να τεθούν σε εφαρμογή αναλογικές λύσεις. Αυτές πρέπει να παρέχουν στους πολίτες της ΕΕ την ευχέρεια να καθορίζουν οι ίδιοι την ένταση των δεσμών που διατηρούν με τη χώρα προέλευσης.

Όσον αφορά τα κριτήρια που είναι κατάλληλα για τη στοιχειοθέτηση των εν λόγω δεσμών, η ανάληψη θετικών πρωτοβουλιών από την πλευρά των ατόμων, όπως η αίτησή τους να

³² J. Shaw, *E.U. citizenship and political rights in an evolving European Union* («Η ιθαγένεια της ΕΕ και τα πολιτικά δικαιώματα στην εξελισσόμενη Ευρωπαϊκή Ένωση»), *Fordham L. Rev.*, Vol. 75 2549, 2567 (2007).

³³ Οι πολίτες των κρατών μελών που επιβάλλουν στέρηση του δικαιώματος ψήφου μπορεί να αποκτήσουν το δικαίωμα ψήφου σε ορισμένα ή και σε όλα τα άλλα κράτη μέλη, χωρίς ωστόσο να παρέχεται καμία εγγύηση όσον αφορά το δικαίωμα αυτό για τους πολίτες των 23 κρατών μελών που δεν επιβάλλουν στέρηση του δικαιώματος ψήφου.

παραμείνουν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους πρέπει να θεωρείται επαρκής για το σκοπό αυτό - και φαίνεται να είναι η απλούστερη και λιγότερο επαχθής λύση για τους ίδιους τους πολίτες.

Τα κράτη μέλη που περιορίζουν τα δικαιώματα των υπηκόων τους να ψηφίζουν στις εθνικές εκλογές βασιζόμενα αποκλειστικά στην προϋπόθεση της κατοικίας θα πρέπει να επιτρέπουν στους υπηκόους τους, οι οποίοι κάνουν χρήση του δικαιώματός τους ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, να διατηρούν το δικαίωμα ψήφου τους, εφόσον αποδεικνύουν συνεχές ενδιαφέρον για την πολιτική ζωή στο κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοοι, μεταξύ άλλων με την υποβολή της αίτησης να παραμείνουν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους.

Η δυνατότητα να απαιτείται από τους πολίτες η υποβολή αίτησης για να παραμείνουν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους δεν θα πρέπει να θίγει τη δυνατότητα των κρατών μελών να ζητούν από τους πολίτες τους να ανανεώνουν τις αιτήσεις αυτές σε τακτά χρονικά διαστήματα, επιβεβαιώνοντας έτσι την διαίωνιση του αντίστοιχου ενδιαφέροντος.³⁴

Στις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη επιτρέπουν στους υπηκόους τους που διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος να διατηρήσουν το δικαίωμά τους να ψηφίζουν στις εθνικές εκλογές μέσω αίτησης να παραμείνουν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους, τα εν λόγω κράτη μέλη μπορούν να θεσπίσουν αναλογικές συνοδευτικές ρυθμίσεις, όπως η εκ νέου υποβολή αίτησης σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Για να ελαχιστοποιείται η επιβάρυνση των πολιτών στο εξωτερικό, η υποβολή των αιτήσεων τους για να εγγραφούν ή να παραμείνουν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους θα πρέπει να καθίσταται δυνατή με ηλεκτρονικά μέσα.

Τα κράτη μέλη που επιτρέπουν τους υπηκόους τους, οι οποίοι διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος, να διατηρούν το δικαίωμα ψήφου στις εθνικές εκλογές μέσω αίτησης ή επανυποβολής της αίτησης προκειμένου να παραμείνουν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους, θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι όλες οι σχετικές αιτήσεις επιτρέπεται να υποβληθούν δια της ηλεκτρονικής οδού.

Τέλος, είναι σημαντικό να διασφαλίζεται η κατάλληλη πληροφόρηση των πολιτών οι οποίοι μετακινούνται ή διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος σχετικά με τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορούν να διατηρήσουν τα δικαιώματα ψήφου τους. Αυτές οι πληροφορίες θα μπορούσαν να διατίθενται με φυλλάδια, εκπομπές και στοχευμένες πληροφορίες από τα προξενεία, τις πρεσβείες και τις οργανώσεις των ομογενών.

Τα κράτη μέλη που προβλέπουν την απώλεια του δικαιώματος ψήφου στις εθνικές εκλογές από τους υπηκόους τους που διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος πρέπει να τους πληροφορούν εγκαίρως και με τον κατάλληλο τρόπο σχετικά με τις προϋποθέσεις και τις πρακτικές ρυθμίσεις για να διατηρήσουν το δικαίωμά τους να ψηφίζουν στις εθνικές εκλογές.

Το μακροπρόθεσμο όραμα

Ο προβληματισμός σχετικά με την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών της ΕΕ στις πολιτικές διεργασίες με την αντιμετώπιση των συνεπειών της στέρησης του δικαιώματος ψήφου δεν θα πρέπει να εμποδίζει τον πιο μακροπρόθεσμο προβληματισμό για το πώς μπορεί να διορθωθεί το χάσμα της συμμετοχής των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλο κράτος μέλος όσον αφορά το εθνικό και, κατά περίπτωση, το περιφερειακό επίπεδο. Όντως, η χορήγηση του δικαιώματος ψήφου στη χώρα υποδοχής προβάλλεται στις συζητήσεις που διεξάγονται

³⁴ Έτσι έχει το σύστημα στην Αυστρία, όπου απαιτείται η εκ νέου υποβολή της σχετικής αίτησης κάθε δεκαετία.

σήμερα επίσης ως συμβολή στην πορεία για την ενίσχυση της πολιτικής συμμετοχής των πολιτών της ΕΕ που έχουν στερηθεί το δικαίωμα ψήφου, οι οποίοι παραμένουν χωρίς δικαίωμα ψήφου στις εθνικές εκλογές σε οποιοδήποτε σημείο της ΕΕ.

Αυτό αποτελεί προφανώς πολύ ευρύτερο ζήτημα, το οποίο είναι σε θέση να συμβάλει στην εξασφάλιση της πλήρους αποτελεσματικότητας του δικαιώματος κάθε πολίτη να συμμετέχει στη δημοκρατική ζωή της Ένωσης, να διανοίξει για τους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ το δρόμο για να ενταχθούν καλύτερα στη χώρα υποδοχής τους και να ενδυναμώσει την ιθαγένεια της ΕΕ.

Όπως είχε εξαγγελθεί στην έκθεση 2013 για την ιθαγένεια της ΕΕ, είναι σκόπιμο να διερευνηθεί το ζήτημα αυτό στο πλαίσιο του επικείμενου ευρύτερου προβληματισμού σχετικά με το μέλλον της ΕΕ.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Λαμβάνοντας υπόψη τον πολιτικό διάλογο για τη στέρηση του δικαιώματος ψήφου με όλους τους ενδιαφερόμενους συντελεστές, τους θεσμικούς φορείς και την κοινωνία των πολιτών και ανταποκρινόμενη στις προσδοκίες των ίδιων των πολιτών της ΕΕ, όπως αυτές εκφράζονται κατά τις δημόσιες διαβουλεύσεις και τις διαλογικές συζητήσεις των πολιτών με επίκεντρο το μέλλον της ΕΕ, η Επιτροπή προτείνει κατάλληλες λύσεις. Η λογική των σημερινών πολιτικών στέρησης των δικαιωμάτων ψήφου θα πρέπει να αξιολογηθεί εκ νέου υπό το πρίσμα των κοινωνικοοικονομικών και τεχνολογικών επιτευγμάτων, της σημερινής κατάστασης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και των τρεχουσών τάσεων προς την κατεύθυνση της καθολικής πολιτικής συμμετοχής. Καίρια σημασία στο θέμα αυτό έχει ο θεμελιώδης ρόλος που διαδραματίζει η ιθαγένεια της ΕΕ, επιτρέποντας στους πολίτες να έχουν τη μεταχείριση που ταιριάζει σε ισότιμα και καταξιωμένα μέλη της κοινότητας, τόσο στη χώρα της καταγωγής τους, όσο και στη χώρα της κατοικίας τους.

Στην παρούσα ανακοίνωση εντοπίζονται οι πιθανές εποικοδομητικές λύσεις που υποδεικνύονται στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη προς διερεύνηση. Στη συνοδευτική σύσταση, η Επιτροπή προτείνει την εφαρμογή καθολικών και αναλογικών προσεγγίσεων στην πορεία για την κατάκτηση των πολιτικών δικαιωμάτων των πολιτών που ασκούν τα δικαιώματα ελεύθερης κυκλοφορίας τους, στη βάση της παραδοχής ότι οι πολίτες πρέπει να έχουν την εξουσία να καθορίζουν οι ίδιοι κατά πόσο διατηρούν έντονο ενδιαφέρον για την πολιτική ζωή στη χώρα της καταγωγής τους.

Η Επιτροπή θα αξιολογήσει την πρόοδο στην πορεία για την αντιμετώπιση των συνεπειών της στέρησης του δικαιώματος ψήφου των πολιτών της ΕΕ, οι οποίοι ασκούν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, κατά την υποβολή των εκθέσεων σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην πορεία για την επίτευξη πραγματικής ιθαγένειας της ΕΕ.